

RÉTI ZOLTÁN:

RÓZSAVÖLGYI MÁRK

Kevesen ismerik Rózsavölgyi Márkot és még kevesebben tudják, hogy Balassagyarmaton született. Talán nem árt ha feihívjuk a figyelmet arra az emberre, akihez Petőfi „Rózsavölgyi halálára” című költeményében ír, s így fejezi be:

*„Addig hittam, hogy sirjából megjelent,
Megjelent, de csak addig volt idefent,
Míg kezével hajlékára mutatott...
Mi van benne? hegedű és koldusbot,
Hegedű és koldusbot!”*

Nógrád vármegye monográfiájában, 1912-ben ilyen mostohán írnak róla: „Nagy népszerűsége nem volt arányban tehetségével. Művei igen nagy számmal maradtak, de nem jelentékenyek... Mégis korára, mert megfelel a zenei ízléstelenségnek, nagy hatással volt.”

Ezekkel a rosszindulatú és dilettáns megállapításokkal már nem kell vitába szállni, mert a zenetörténet egészen más megvilágításba helyezte Rózsavölgyi munkásságát. Erkel Ferenc a Pesti Divatlap 1847. 2. számában így köszöni meg Rózsavölgyinek a hozzá küldött, ill. neki ajánlt *Halljuk c.* eredeti magyart: „En is azon számos barátjai közé tartozom, kik önnek nemzeti zenénk körüli kitűnő tehetségeit s érdemeit méltányolni, becsülni tudják”.

Akiért Petőfi és Erkel lelkesedett, azt nem lehet zenei ízléstelenséggel vádolni. Mégis mi lehetett az oka annak, hogy Nógrád vármegye monográfiája így in-tézte el szülőjét?

Talán az, hogy az a zenei stílus, mely a XIX. század első felében parázsló tűz, izzó hazafiság, a magyarság melletti hitvallás volt, a század végén veszt fényéből, sőt később valóban az úri dilettánsok, a műkedvelők szerzeményei révén a zenei ízléstelenség melegágya és

a haladó magyar zenekultúra akadályozója lett.

Rózsavölgyi életében azonban a késői verbunkosból kialakult csárdás — melyhez ő jut el először — a magyarság melletti hatvallás, olyan nyelv, melyet minden magyar egyformán megértett. Erre gondol Petőfi is, mikor ezt írja.

*„Ébredj föl, vén muzsikus, vén barátom,
Hadd búsuljunk, lelkesedjünk nótádon,
Olyan isten igazában tudtad te,
Hogy hol fekszik a magyarnak a szive,
A magyarnak a szive.”*

Rózsavölgyi népszerűsége és érdeme éppen közérthetőségében rejtlett. Az ő zenéje, Barabás Miklós portréfestészete, a magyaros ruha viselete, Déryné országjárása, Széchenyi országépítő tervei, Kosuth lelkesítő szónoklatai egyazon parázson izzottak. 1833-tól Pesten él s itt azokkal tart, akik a szabadságharc felé haladnak. Az ebben az időben írt művei is arról tanúskodnak, hogy benne élt a napi eseményekben („Ellenzéki körmagyar”, „Egyesüljünk”, „Honfihűség”, „Reménység”, „Nemzeti örömhangok”).

Balassagyarmati tartózkodásáról keveset tudunk, szüleiről is csak annyit, hogy kereskedők voltak, üzletük a jelenlegi Rákóczi út és a Kossuth Lajos utca találkozásának táján lehetett. Eredeti családi neve *Rosenthal* volt. 1824 május 13-án részt vett a Veszprém vármegyei nótákat kiadó zenetársaság összejövételén, Almadiban, *Márkus Antal* főjegyző szülőjében. Itt nevezték őt el Rózsavölgyinek. Az ötlet *Sebestyén Gábor* veszprémi ügyvédől származott, aki a Veszprémi Zenetársaság élén állott. „*Füredi lassú magyar*”-ja a Veszprém megyei nóták 5. „fogás”-ában (füzetében) Rózsavölgyi név alatt jelenik meg, de a névmagyaró-

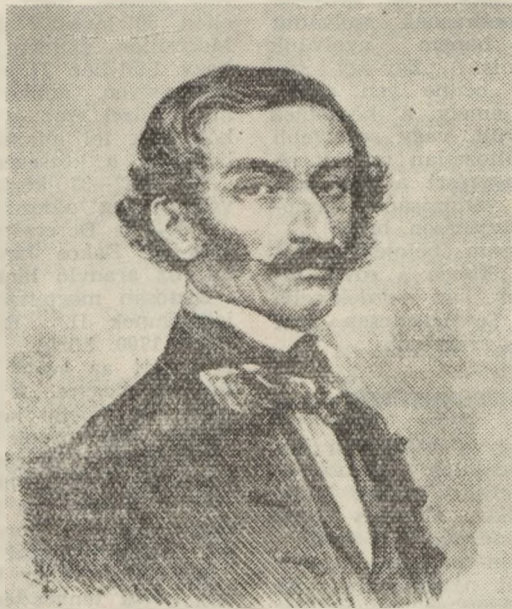
sítást csak halála előtt két évvel engedélyezték)

Érdekes megemlíteni, hogy — talán a fent elmondottak alapján — a Pallas nagy lexikon születési helyét Veszprémben jelöli meg.

Kiváló hegedűvirtuózi képességeit Prágában fejlesztette ki. Művei is azt bizonyítják, hogy — ami ebben a korban ritka dolog — igen képzett zenész volt. 1808-ban Pesten a magyar szintársulat hegedűse lett. 1813-tól Pestre költözéséig, kisebb megszakítással Baján élt. Itt született Gyula nevű fia, aki 1850 táján megalapította *Grinzweil Norbert* társaságában a Rózsavölgyi és Társa zene-

Kompozícióinak száma nem ismeretes, de valószínűleg meghaladja a 200-at. Jelentősége egyrészt abban nyilvánul meg, hogy kialakítja a magyar társastáncot („*Körmagyar*”), mellyel az idegen táncmuzsikát (francia négyest) akarta kiszorítani a tánctermekből és nevéhez fűződik a *csárdás születése*.

Nógrád vármegye karainak és rendjeinek ajánlotta 1836-ban írt „*Emlékhangok magyar nemzeti nótákban*” című művét, de a későbbi Nógrád vármegye nem sokat törődött emlékével. Balassagyarmat, a vármegye székhelye arra sem méltatta,

RÓZSAVÖLGYI MÁRK

műkiadó céget, mely a múlt század második felében az ország legtekintélyesebb zenei kiadóvállalatává fejlődött, s a magyar fejlődő zenei életnek komoly tényezőjévé vált.

Egész élete folyamán rendszeresen járja a vidéki városokat, hangversenyez, a jelentősebb eseményekhez (koronázás, főispáni beiktatás, országgyűlés, alkalmi kompozíciókat ír. Népszerűségére jellemző, hogy 1844-ben a *Pesti Hírlap* egy támadásával szemben a *Pesti Divatlap* hasábjain Petőfi kel védelmére.

hogy legalább egy utcát elnevezzen róla, vagy egy szobrot, névtáblát állítson tiszteletére.

Zenéje ma is eleven, rádióban, zenei együttesek előadásában gyakran felcsendülnek dallamai, élő cáfolatul a zenei ízléstelenség vádjára.

Mai városunk egészen biztos, rövidesen megtalálja módját annak, hogy helyrehozza azt a hibát, amit az elődök emlékével kapcsolatban elmulasztottak, s nevét Balassi Bálint, Madách Imre, Mikszáth Kálmán mellett fogjuk emlegetni.